

Hilary Mantelová

Zavraždění Margaret Thatcherové a jiné povídky

a r g o

a r g o

Hilary Mantelová

**Zavraždění
Margaret
Thatcherové
a jiné
povídky**

Hilary Mantelová

**Zavraždění
Margaret
Thatcherové
a jiné
povídky**

a

r

g

o

Přeložila Michala Marková

The Assassination of Margaret Thatcher

Copyright © Hilary Mantel 2014

Translation © Michala Marková, 2016

ISBN 978-80-257-1734-9 (váz.)

ISBN 978-80-257-1804-9 (e-kniha)

**Billu Hamiltonovi, tomu z ulice Viléma IV.
Po třiceti letech a s vděkem.**

Promiňte, že ruším

V té době u nás skoro nikdo nezvonil, a když už k tomu došlo, stáhla jsem se do hloubi bytu. Jen když byl dotyčný vytrvalý, přikradla jsem se po koberci až ke špehýrce. Co se týče všemožných petlic a okenic, zámků, zástrček a západek, bezpečnostních řetízků a vysoko položených zamřížovaných okének, byli jsme hotoví přeborníci. Špehýrkou jsem spatřila rozčileného muže v pomačkaném stříbrošedém obleku, asi třicetiletého, Pákistánce. Už ucouvl a teď se rozhlížel po zavřených a zamčených dveřích naproti, zahleděl se vzhůru po mramorovém schodišti, poplácal se po kapsách, vytáhl zmuchlaný kapesník a otřel si tvář. Vypadal tak vytrěštěně, že to nemusel být pot, ale slzy. Otevřela jsem dveře.

Prudce zvedl ruce, jako by chtěl ukázat, že nemá zbraň, zplihlý kapesník místo bílé vlajky. „Madam!“ Zřejmě jsem v tom světle, které kropilo obklady na zdech houpavými stíny, působila strašidelně bledě. Vzápětí se ale nadechl, oběma rukama si stáhl pomačkané sako, pročísl si rukou vlasy a odněkud vykouzil vizitku. „Muhammad Idžáz, export-import. Promiňte, že ruším klidné odpoledne, ale nějak jsem zabloudil. Mohl bych si od vás zatelefonovat?“

Ustoupila jsem a pustila ho dovnitř. Nepochybně jsem se usmála. Pravděpodobně ano, podle toho, co následovalo. „Samozřejmě. Jestli dneska funguje telefon.“

Vyrazila jsem před ním, on za mnou a neustále mluvil: důležitý kontrakt, skoro uzavřený, potřebuje se s klientem nutně sejít osobně, čas – vyhrnul si rukáv a podíval se na falešné rolexky – čas se krátí. Dostal prý adresu – opět se poplácal po kapsách –, ale ta kancelář vůbec není tam, kde by měla být. Do telefonu spustil rychlou arabštinou, útočným proudem, obočí mu prudce vystřelovalo vzhůru, nakonec zavrtěl hlavou; zavěsil a lítostivě se na sluchátko zadíval. S trpkým

úsměvem vzhlédl ke mně. Slabošská ústa, blesklo mi hlavou. Byl skoro hezký, ale jen skoro: byl hubený, s nezdravě žlutou pletí, nejistý. „Jsem vaším dlužníkem, madam,“ řekl. „A teď už musím běžet.“

Bývala bych mu ráda nabídla – co vlastně? Přestávku na záchod? Pauzičku na vydechnutí? Nenapadalo mě, jak to vlastně formulovat. Na mysli mi vytanulo absurdní slovní spojení „dát se do pucu“. Ale on už mířil ke dveřím, i když ze závěru hovoru jsem vytušila, že jeho klient není do setkání s ním možná tak žhavý jako on. „Tohle město je hotový blázinec,“ řekl. „V jednom kuse rozkopávají a přejmenovávají ulice. Moc se omlouvám, že jsem se vám vetřel do soukromí.“ Na chodbě se ještě jednou rychle rozhlédl kolem a nahoru po schodech a dodal: „Nikdo jiný než Britové vám nikdy nepomůže.“ Pomalu prošel chodbou a silou se opřel do vchodových dveří s těžkou tepanou mříží. Dovnitř na okamžik hluše pronikl dopravní ruch z Medínské ulice. Dveře se zase zavřely a on zmizel. Tichounce jsem zavřela dveře bytu a rozpustila se v dusivém tichu. Klimatizace chrčela jako stará, dýchavičná tetička. Vzduch těžce páchl insekticidem, který jsem občas v chůzi rozstříkla a on na mě dopadal jako svěží závoj mlhy. Opět jsem sáhla po učebnici a magnetofonu. Pátá lekce: Žiju v Džiddě. Dnes mám hodně práce. Ať ti Bůh dá sílu!

Když se odpoledne můj muž vrátil domů, řekla jsem mu: „Byl tu nějaký člověk. Zabloudil. Pákistánec, obchodník. Nechala jsem ho, ať si zavolá.“

Můj muž mlčel. Klimatizace dál chrchlala. Manžel prokličkoval mezi šváby a vešel do sprchy. Nahý a mokrý zase vyšel, lehl si na postel a zadíval se do stropu. Další den jsem vizitku vyhodila.

Ten den odpoledne zase zazvonil zvonek. Idžáz se vrátil, aby se omluvil, aby mi všechno vysvětlil a aby mi poděkoval, že jsem ho zachránila. Já mu uvařila instantní kávu, on se posadil a vyprávěl mi o sobě.

To se stalo v červnu 1983. V Saúdské Arábii jsem tehdy byla už půl roku. Můj muž pracoval pro geologicko-poradenskou firmu se sídlem v Torontu a ta ho pověřila prací pro zdejší ministerstvo nerostných

surovin. Většina jeho kolegů bydlela v různě velkých „rodinných komplexech“, ale svobodní zaměstnanci nebo bezdětné páry jako my museli brát, co se naskytlo. Tohle byl už náš druhý byt. Američana, co tu žil před námi, starého mládence, narychlo vystěhovali. O patro výš v tomhle činžovním domě o čtyřech partajích žil saúdský státní úředník se ženou a miminkem, protější byt byl volný a v přízemí naproti nám bydlel pákistánský účetní, který spravoval osobní finance jistému ministrovi. Když předchozí nájemník našeho bytu potkal na chodbě ženského obyvatele domu – jedna chodila zahalená od hlavy k patě, druhá se halila částečně –, vždycky se jim pokusil trochu prozářit život bodrým zvoláním: „Ahoj!“ nebo „Nazdárek!“

Žádných dalších nepatřičností se podle všeho nedopustil. Ale i tak na něj přišla stížnost, kamsi zmizel a místo něj jsme se přistěhovali my. Byt byl na zdejší poměry malý. Byl tu béžový koberec a krémové tapety s drobounkým, téměř neviditelným plastickým vzorem. Na oknech byly těžké dřevěné rolety, které se stahovaly zevnitř klikou. Ale i když byly žaluzie vytažené, bylo tu šero a celý den jsem musela mít rozsvíceno. Pokoje byly oddělené dvoukřídlymi dveřmi z tmavého dřeva, těžkými jako víka rakví. Připadala jsem si, jako bych žila v pohřebním ústavu mezi vystavenými vzorky. Na žárovkách se v jednom kuse smažili hmyzí oportunisté.

Idžáz mi řekl, že vystudoval obchodní školu v Miami a obchoduje, tedy momentálně, hlavně s balenou vodou. A co ten včerejší kontrakt, vyšlo to? Odpovídal vyhýbavě – snadné to podle všeho nebylo. Nakonec mávl rukou: to chce čas.

Dosud jsem si ve městě nenašla žádné přátele. Zdejší společenský život se odehrával v soukromí, kina, divadla ani knihovny tu neexistovaly. Sportovní zařízení tu sice byla, ale ženy tam nesměly. Nesměla se pořádat žádná „smíšená shromáždění“. Saúdové se se zahraničními pracovníky nestýkali. Dívali se na ně spatra, jako na nutné zlo, i na ty bledé, anglicky hovořící přivandrovalce, co stáli hierarchicky nad nimi. Další – třeba Idžáz – patřili mezi „národy třetích zemí“, kterážto nálepka je vystavovala všemožným příkořím, urážkám

a každodenním obtížím. Indové a Pákistánci vedli obchůdky a různé firmičky, Filipínci pracovali na stavbách. Thajci čistili ulice. Vousatí Jemenci sedávali na ulicích před svými maličkými obchůdky, sukně vykasané, chlupaté nohy natažené, chodidla v žabkách jen pár centimetrů od svištících aut.

Jsem ženatý, řekl mi Idžáz, žena je Američanka. Musíte se seznámit. Možná, řekl, možná byste pro ni mohla i něco udělat, víte? Začínala jsem tušit, kam to spěje – ke zdejšímu obvyklému postupu, v němž jsou manželské páry k sobě doslova připoutány. Pro ženy neexistoval způsob, jak se volně pohybovat po městě – řídit nesměly a šoféry měli jen ti bohatí. Takže na návštěvy chodili manželé výhradně společně. Že by se Idžáz a můj muž sprátelili, to jsem nepředpokládala. Na to byl Idžáz moc nervní a neklidný. Smál se bez důvodu. Pořád se tahal za límeček a pocukával nohama v ošoupaných polobotkách, neustále si klepal na falešné rolexky, neustále se omlouval. Bydlíme v bytě u přístavu, sdělil mi. Žijeme tam se švagrovou a bratrem, ale ten je zrovna v Miami, právě je u nás na návštěvě moje matka, pak tam bydlí moje žena Američanka a můj syn a dcera, těm je šest a osm. Vytáhl peněženku a ukázal mi fotografii divného chlapečka s hlavou do špičky. „Salím.“

Když odcházel, opět mi děkoval, že jsem mu dala tu důvěru a pustila ho dovnitř. Vždyť, říkal, bych mohl být bůhvídko. Ale Britové o cizích lidech v nouzi nesmýšlejí špatně, oni nejsou takoví. U dveří mi stiskl ruku. A je po všem, pomyslela jsem si. A něco mi říkalo – doufejme.

Protože tady vás neustále někdo sledoval, dozorovali vás, aniž by vás vlastně doopravdy viděli a rozeznávali. Když se chtěla naše pákistánská sousedka Jásmin dostat od nich přes chodbu k nám, hodila si přes vlnité vlasy šátek a vykroukla ze dveří, pak nervózně, jako slepice přecupitala po mramoru a rozhlížela se přitom ze strany na stranu pro případ, že by se v tu chvíli zrovna někdo ramenem opřel do těžkých dveří z ulice. Někdy mě naštval ten škvírou pode dveřmi navátý prach, co se hromadil na mramoru, a tak jsem se vypravila na chodbu vyzbrojená smetákem. Když šel náš saúdský soused zrovna ven k autu, překračoval smeták,

aniž by na mě pohlédl a s hlavou odvrácenou. Na důkaz úcty k manželce jiného muže mi přiznával výsadu neviditelnosti.

Nebyla jsem si jistá, jestli mě ve stejné úctě chová i Idžáz. Celá tahle situace – tedy ta jeho odpolední návštěva – byla nezvyklá a zaváněla nedorozuměním. Patrně si myslel, že jen žena hazardující s vlastní pověstí si pustí do bytu cizího člověka. Ale vlastně jsem se neodvažovala odhadnout, co si doopravdy myslí. Studoval přece v Miami, strávil hodně času na Západě, takže mu moje chování muselo připadat spíš normální – nebo snad ne? Teď, když už mě znal, mluvil uvolněněji a trousil spoustu chabých vtípků, kterým se sám smál, ale nohama cukal pořád, pořád se tahal za límec a poklepával prsty. Při poslechu výukové kazety jsem si všimla, že devatenáctá lekce podobnou situaci předpokládá: *Dal jsem šoférovi adresu, ale když jsme dojeli na místo, žádný dům tam nebyl.* Hodlala jsem mu svým rázně přátelským vystupováním dát najevo, že situace je zcela jasná, protože mě vůbec nepřitahuje – vlastně mě nepřitahoval tak moc, až jsem si to skoro vyčítala. A právě tady se to asi zvirtlo: kvůli mému pocitu, že musím splňovat jeho vyslovené představy o naší národní povaze, že ho nesmím zklamat nebo mu odmítnout přátelství, protože by si mohl myslet, že ho považuju za pouhého příslušníka „třetího národa“.

Jeho druhá a třetí návštěva totiž pro mě byly zážitky rušivé, skoro iritující. Jelikož jsem v tomhle ohromném městě neměla na vybranou, rozhodla jsem se, že si svoji osamělost budu užívat a hýčkat. Tou dobou jsem byla nemocná, brala jsem spoustu léků, ze kterých mě bolela hlava, huř jsem slyšela, a i když jsem měla hlad, nic jsem do sebe nevpravila. Byly to drahé léky a musely se dovážet z Anglie, a tak je sem manželova firma nechala posílat poštou. Nějak se to rozneslo, ženy manželových kolegů usoudily, že беру léky na plodnost, o čemž já neměla ani tušení, a tak začaly naše hovory působit absurdně a na mě až trochu děsivě. Proč mi při všech těch příležitostech, kdy jsme se museli v rámci firmy nuceně družit, vykládají o ženských, které za sebou mají potrat, a přesto teď vozí v kočárku rozkošné miminko? Jedna starší paní se mi svěřila, že své dvě děti adoptovala. Při pohledu na ně mě napadlo, kristepane, a odkud? Ze zoo? I naše pákistánská sousedka se k obecnému vrkání

nad potomkem, kterého brzy budu mít, přidala – o těch drbech věděla, ale já její narážky přikládala tomu, že právě čeká první dítě a nechce v tom být sama. Vídaly jsme se skoro každé dopoledne, stavovala se na kávu a na kus řeči, a já se snažila svést řeč vždycky spíš na islám, což nebylo nic těžkého: byla to vzdělaná žena a ráda kohokoliv poučila. „Strávila jsem dvě hodiny se sousedkou,“ říká můj deník 6. června. „Rozšiřovaly jsme kulturní propast.“

Den poté můj muž přinesl domů letenky a pro mě vízum kvůli naší první návštěvě doma, která nás čekala za sedm týdnů. Čtvrtek 9. července: „Našla jsem si šedivý vlas.“ Doma se konaly volby do parlamentu a my seděli celou noc před televizí a sledovali na BBC World Service výsledky. Když jsme pak konečně zhasli, zdálo se mi, jak ta hokynářská dcerka tancuje na znělku BBC. V pátek bylo volno a my nerušeně spali až do poledního svolávání k modlitbě. Ramadán začal. Středa 15. června: „Četla *Twybornovu aféru* a trochu zvracela.“

Šestnáctého se naši sousedé odnaproti oblékli do bílého a odjeli na pouť. Před odjezdem u nás zazvonili: „Nechcete z Mekky něco přivést?“ Devatenáctého června jsem zatoužila po změně, trochu popřesouvala nábytek v obývacím pokoji a zapsala si „žádám velké zlepšení“. Taký jsem si zapsala, že mě pronásledují „vlezlé, nepříjemné myšlenky“, ale nijak jsem je nekonkretizovala. Podle deníku mi bylo „vedro a špatně od žaludku“ a byla jsem „mrzutá“. Čtvrtého července už mi zřejmě bylo líp, protože jsem si k žehlení pouštěla *Eroicu*. Ale ráno desátého července jsem vstala jako první, postavila na kávu, a když jsem přišla do obýváku, zjistila jsem, že se nábytek pokusil přestěhovat zpátky. Jedno z křesel se naklánělo nalevo, jako kdyby provozovalo nějaký opilecký taneček: na jedné straně se sedákem opíralo o zem, nohy na druhé straně mu třicet centimetrů nad zemí trčely do vzduchu a vratce se opíraly o okraj chatrného koše na papír. Úžasem jsem otevřela ústa. Rozběhla jsem se zpátky do ložnice. Slavil se konec ramadánu a můj muž byl ještě rozespalý. Začala jsem něco breptat. Mlčky vstal, nasadil si brýle a vydal se za mnou. Zůstal stát ve dveřích obýváku. Rozhlédl se kolem a bez váhání mi sdělil, že on s tím nemá nic společného. Pak vyrazil do koupelny. Slyšela jsem,

jak zavírá dveře, proklíná šváby a pouští sprchu. Asi jsem náměsíčná, řekla jsem mu později. Myslíš, že to je tím? Myslíš, že jsem to udělala já? 12. července: „Zase sen o popravě.“

Idžáz věděl, že jsem vždycky doma – kde jinde bych byla? Což byl problém. Jednou odpoledne jsem ho nechala stát na chodbě a zvonit a zvonit, a když jsem ho příště pustila dovnitř, ptal se, kde jsem byla. A když jsem řekla: „To se omlouvám, asi jsem byla u sousedky,“ bylo jasné, že mi nevěří, a zadíval se na mě tak smutně, až mi ho přišlo líto. V Džiddě se soužil a trápil, říkal mi, že se mu stýská po Americe, že se mu stýská po cestách do Londýna, že tam musí brzy zajet, udělat si pauzu. Třeba bychom se tam mohli potkat, až budeme na dovolené, ne? Vysvětlila jsem mu, že nežijeme v Londýně, což ho překvapilo: zřejmě to považoval za stejnou výmluvu, jako když jsem mu neotevřela dveře. „Protože já si můžu opatřit vízum,“ nevzdával to. „Mohli bychom se tam sejít. Nebude tam nic z tady toho...“ Gestem obsáhl víka rakví a těžký, zlomyslný nábytek.

Ten den se mu povedlo mě rozesmát vyprávěním o své první dívce, Američance, které říkal Flíček. Nebylo těžké si ji představit, jak si, drzá a opálená, jednoho dne před jeho užaslými zraky stáhla tričko, zahoupala na něj nadry a rázně skoncovala s jeho usouzeným panictvím. Ten strach, co ho zalil, ta hrůza, když se jí měl dotknout... jeho nevalný výkon... Když na to vzpomínal, bušil se pěstí do čela. Dalo by se říci, že mě tenkrát okouznil. Kolikrát se vám muž svěří s něčím takovým? Vyprávěla jsem to svému manželovi a doufala, že se tomu zasměje, ale nesmál se. Abych pro něj něco udělala, před jeho návratem z ministerstva jsem často luxovala šváby. Svlékl se a odešel. Zašplouchala sprcha. Devatenáctá lekce: *Jste ženatý? Ano, moje žena tu je se mnou, stojí v koutě pokoje.* Představila jsem si, jak se tmaví švábi v sáčku vysavače zmítají.

Vrátila jsem se k jídelnímu stolu, kde jsem psala svůj humoristický román. Byla to moje tajná činnost, se kterou jsem se firemním manželkám nikdy nesvěřila a kterou jsem tajila skoro i sama před sebou. Psala jsem ve světle lampy, dokud nebyl čas vyrazit na nákup. Nakupovat se muselo mezi modlitbou o západu slunce a večerní modlitbou: jakmile

si to člověk špatně načasoval, hned se začátkem svolávání k modlitbě obchody zabouchly okenice a uvěznily vás buď uvnitř, nebo venku ve vlhkém vedru na parkovišti. V nákupních centrech hlídkovali dobrovolníci z Komise pro prosazování ctnosti a potírání hříchu.

Na konci července Idžáz přivedl rodinu na čaj. Mary-Beth byla drobná, jakoby opuchlá žena. Postrádala jiskru, byla to pihovatá, unylá, vyšisovaná zrzka, jakoby schoulená do sebe, nevyklá konverzaci. Zamklou dcerku s očima jako temné hvězdy na tuhle návštěvu vyšňořili do krajkových šatiček. Salím se špičatou hlavou už nebyl dětsky buclatý a pohyboval se opatrně, jako by mu každou chvíli mohla prasknout některá končetina. Pohled měl obezřetný. Mary-Beth se mi skoro nedívala do očí. Co jí Idžáz řekl? Že ji vezme na návštěvu k ženě, která je asi taková, jakou by chtěl mít ji? Bylo to nepříjemné odpoledne. Vydržela jsem to jedině proto, že mi dodávalo sílu radostné očekávání: už jsem měla sbaleno na cestu domů. Když jsem den předtím vešla do komory s oblečením, čekal mě další nemilý pohled: dveře vestavěné skříně, velké a bytelné jako ostatní víka rakví, byly vysazené z pantů a nasazené jen na ty spodní, takže jejich horní půlky plandaly jako nějaký neumělý létací stroj.

Prvního srpna jsme za bouřky vyrazili z letiště Krále Abdula Azíze. Čekal nás neklidný let. Zajímalo mě, v jaké situaci je vlastně Mary-Beth, a doufala jsem, že ji ještě někdy uvidím, ale na druhou stranu jsem taky tak trochu doufala, že i s Idžázem prostě zmizí.

Do Džiddy jsem se vrátila až na samém konci listopadu; knihu jsem nechala agentovi. Těsně před odjezdem jsem se sešla s naší saúdskou sousedkou, mladou maminkou, která dálkově studovala literaturu na ženské univerzitě. Na vzdělání žen se tu pohlíželo jako na luxus, dekoraci, na způsob, jakým mohl manžel stavět na odiv svoji velkorysost. Munira se nedokázala přimět k tomu, aby dělala úkoly, a tak jsem dopoledne chodívala nahoru k ní a psala jí je, zatímco ona seděla v nedbalkách na zemi, koukala na egyptské telenovely a louskala slunečnicová semínka. Z nás tří, Jásмін, Muniry a mě, se staly jakési dopolední přítelkyně. A mě napadalo, že ony mě navíc můžou